

De les revistes i els butlletins a les xarxes

L'efervescència política que va portar la democràcia, després de la mort del general Franco, va activar un procés de conscienciació ciutadana necessitada d'instruments de participació, que en l'aspecte comunicatiu es va reflectir, sobretot, en la premsa local i comarcal, en els butlletins d'associacions de veïns, de partits polítics i d'entitats cíviques.

Text > **LLUÍS COSTA**, Universitat de Girona

Els espais de socialització, esbarjo i promoció de la cultura, representats en les darreres dècades del segle xx pels casinos, ateneus, centres cívics i associacions culturals, van activar mecanismes de comunicació —essencialment per als associats, però també per a tota la població— que permetien una interrelació ciutadana que, en molts casos, va facilitar la reconstrucció del teixit social i cultural i va esdevenir un instrument de suplència en aquest àmbit, a manca d'iniciatives públiques. L'organització de diverses activitats, essencialment culturals i populars, va trobar en la premsa escrita el vehicle d'informació per a la ciutadania i un espai de cohesió immillorable.

Les iniciatives periodístiques de caràcter popular es diluïen, sovint, per problemes de finançament o de manca de professionalitat. Mentre que l'eufòria es manifestava amb una intensitat plena, la il·lusió mantenia els projectes de comunicació, però quan apareixien els problemes econòmics o de dedicació, l'entitat (i, en conseqüència, el mitjà de comunicació) se'n ressentia.

La cultura, l'ànima de la premsa comarcal i local

És difícil establir si les entitats cíviques i culturals del país han dinamitzat la comunicació local o, viceversa, si l'embranchida de les publicacions d'àmbit local i comarcal ha estat l'element indispensable per revitalitzar o, en alguns casos, fer florir aquestes entitats, atès que la necessitat de comunicació creava entre els col·lectius els espais

ideals de cohesió per desenvolupar les seves tasques ciutadanes.

La feble capacitat de crear una mínima estructura comunicativa, sustentada en les publicacions periòdiques, es constituïa des d'un incipient fonament de cultura popular. Les entitats cíviques tenien una voluntat indiscutible de reconstruir la realitat més propera des de la cultura i la memòria històrica. Així doncs, el ram de la cultura continuava representant, en gran manera, l'origen de moltes publicacions.

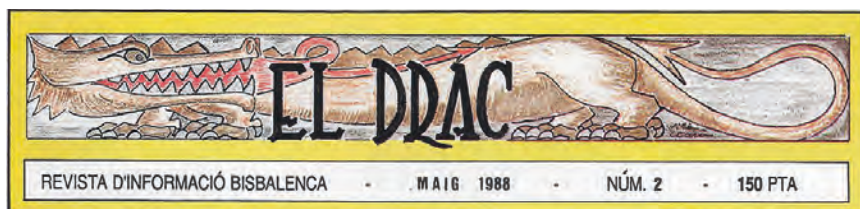
Si donem una mirada molt superficial al conjunt de la Catalunya de la segona meitat dels anys setanta i de la dècada dels vuitanta, constatem aquesta realitat que vincula la cultura i l'activisme ciutadà.

A les comarques gironines, el binomi cultura-associacionisme, amb el suport dels mitjans de comunicació, també tenia una representació molt extensa. En els anys vuitanta, a la vall d'Aro el Grup Cultural El Carrilet difonia les seves accions a través de la revista *El Carrilet*. A la Bisbal, la revista d'informació *El Drac* actuava com a altaveu de diverses entitats bisbalenques. Des de l'any 2005, l'Ateneu Popular de Calonge i Sant Antoni publica *La Revista*, amb la intenció de donar a

>> *La Revista*, portaveu de l'Ateneu Popular de Calonge i Sant Antoni.

conèixer totes les activitats de l'entitat, així com de divulgar temes d'interès general. A Palamós, l'Associació Cultural d'Edicions Palamosines editava la revista *La Proa*, que donava cobertura al món cultural i cívic del municipi. A la vall d'en Bas, el Grup Excursionista, Cultural i Alpinista edita, des del 1984, la revista *Puigsacalm*, amb l'objectiu d'informar els socis sobre

>> *El Drac* de la Bisbal d'Empordà.

>> «8 passejades pels barris de Girona», un itinerari del projecte del Grup de Recerca Comunicació Social i Institucional i del Campus de Comunicació de la Universitat de Girona que dona a conèixer la realitat de l'associacionisme veïnal de la ciutat.

les activitats que organitza l'entitat i explicar-los-les. I, com aquests, n'hi ha infinitat de casos. Comunicativament, el territori s'estructurava a partir de la creació de publicacions periòdiques que esdevenien la veu de les entitats cíviques i culturals, i teixien un model català molt característic, des del món local i comarcal, que entroncava amb una tradició històrica potent.

Al final de la dècada dels vuitanta, el panorama de les entitats i els seus mitjans de comunicació presentava una imatge vigorosa, malgrat la precarietat econòmica i la inexpertesa en el sector periodístic. Hi havia, en general, un comú denominador en les publicacions que emergien: substrat cultural, interès per la realitat més propera i, sobretot, molta il·lusió per part dels protagonistes, majoritàriament joves, ja que la llarga travessa pel desert del franquisme havia anorreat les generacions anteriors que havien participat en la vida social i cultural del municipi.

La feblesa financera sotmetia a la precarietat econòmica la majoria dels projectes editorials i les entitats que els sustentaven. Molt sovint, la seva subsistència depenia de la subvenció que rebien de l'ajuntament, amb la qual cosa s'originava una situació certament perillosa, atès que podia derivar en una certa dependència i sotmetiment de l'entitat i els seus mitjans de comunicació als dissenys de l'equip de govern municipal de torn.

Un altre problema greu que afectava les entitats i la seva premsa local era el de les infraestructures. Moltes de les entitats i les seves revistes tenien veritables problemes per poder disposar de locals per reunir-se. Aquest dèficit podia provocar, de nou, dependència de l'ajuntament, atès que podia arribar a ser la institució municipal la que ce-

dia el local al consell de redacció d'una revista, com va ser en el cas d'*El Drac* de la Bisbal d'Empordà, fet que provocava que la revista es dediqués de manera exclusiva a oferir notícies generades estrictament per l'Ajuntament.

Temps de digitalització i de xarxes

La modernització tecnològica ha transformat la comunicació de molts centres d'una manera gairebé absoluta. Internet ha propiciat una interactivitat transformadora dels esquemes tradicionals del procés de la comunicació.

Avui dia, moltes associacions i les seves publicacions, en cas que n'editin, tenen representació a les xarxes. Internet ha facilitat l'existència d'una informació de servei i d'agenda molt important per a les entitats. Sens dubte, l'adaptació respon, també, a la voluntat d'acostar-se més i millor al sector més jove de la població, que cerca informació a través dels canals digitals i de les xarxes socials. Amb tot, els ateneus o els casinos, sovint, no tenen una representació pròpia a l'espai virtual i, moltes vegades, les seves informacions es difonen a través dels instruments digitals municipals. Per part de les entitats, disposar d'un web

propri o tenir perfils a les diverses xarxes socials implica una dedicació (si es vol operativa i efectiva) sostinguda i continuada, la qual cosa exigeix una disponibilitat que sovint no tenen (o en la qual no volen invertir) els membres de les diverses juntes.

Les noves tendències comunicatives han posat al descobert, així mateix, una realitat: no s'ha produït la renovació de les juntes d'alguns ateneus, casinos i centres culturals i, en conseqüència, n'ha minvat l'eficàcia comunicativa en la tecnologia imperant, amb la qual cosa s'ha observat que el seu funcionament comunicatiu responia, en gran manera, a certes inèrcies que no han explotat les enormes possibilitats que ofereix el món virtual en tota la seva dimensió. Això explicaria la suplència que han exercit, en aquests casos, les estructures digitals dels ajuntaments, que han penjat als seus propis webs les informacions relatives a aquestes entitats.

Els ateneus i casinos amb més tradició històrica han reeixit, sovint, més per les seves aportacions culturals o com a espais d'esbarjo o lleure, que no pas pel seu dinamisme comunicatiu, la qual cosa contrasta amb la realitat del teixit ciutadà constituït per les associacions de veïns i centres cívics, que han destacat més per les seves lluites reivindicatives i, fins i tot, per la major participació femenina en les juntes de les entitats. I pel que fa a la comunicació, han bastit instruments d'informació i de participació ciutadana a través de les eines digitals, potents i efectives. Si observem les associacions de veïns de la ciutat de Girona, comprovarem que moltes tenen representació a les xarxes, especialment a Facebook i a X, i que algunes tenen llocs web destacats.

>> El Centre Cívic del Pla de Palau, que disposa d'un web (<https://www.avsantpau.cat/centre-civic-pla-de-palau/>) amb una enorme capacitat informativa i de comunicació ciutadana.